

فقه فتوایی آخوند خراسانی

مشمول بر پانزده کتاب، رساله و حاشیه فقهی

محمد کاظم خراسانی

(۱۳۲۹ق)

جلد اول

تحقیق

مهدی مهریزی - محمدحسین درایتی

کنگره آخوند خراسانی

فقه فتوایی آخوند خراسانی (جلد اول)

مشمول بر پانزده کتاب، رساله و حاشیه فقهی

محمدکاظم خراسانی (۱۳۲۹ ق)

تحقیق: مهدی مهریزی - محمدحسین درایتی

- ناشر: پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی
- معاونت پژوهشی دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم
- تهیه: دبیرخانه کنگره بزرگداشت آخوند خراسانی
- چاپ: چاپخانه مؤسسه بوستان کتاب
- چاپ اول: پاییز ۱۳۹۰
- شمارگان: ۱۴۰۰ نسخه
- قیمت: ۱۴۰۰۰ تومان
- عنوان: ۱۹۲؛ مسلسل: ۳۲۸

همه حقوق برای ناشر محفوظ است.

نشانی: قم، خیابان شهداء (صفائیة)، کوچه آمار، پلاک ۴۲

تلفن و دورنگار: ۷۸۳۲۸۳۳، پخش: قم ۷۸۳۲۸۳۴، تهران ۵-۰۳۰۳-۸۸۹۴

ص.ب: ۳۷۱۸۵/۳۸۵۸، کدپستی: ۱۶۴۴۹-۳۷۱۵۶

وب سایت: www.isca.ac.ir

پست الکترونیک: nashr@isca.ac.ir

آخوند خراسانی، محمدکاظم بن حسین، ۱۲۵۵-۱۳۲۹ ق.

فقه فتوایی آخوند خراسانی: مشتمل بر پانزده کتاب، رساله و حاشیه فقهی / محمدکاظم خراسانی؛ تحقیق مهدی مهریزی، محمدحسین درایتی، تهیه دبیرخانه کنگره بزرگداشت آخوند خراسانی. - قم: دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، معاونت پژوهشی، پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، ۱۳۹۰.

ج: ۳، مصور، نمونه

.. (دوره)

ISBN: 978-600-195-052-0

ISBN: 978-600-195-053-7

.. ۱۴۰۰۰۰ ریال: (ج. ۱)

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.

کتابنامه: ج. ۳، ص. ۴۲۶-۴۲۷، همچنین به صورت زیر نویس.

نمایه.

۱. فقه جعفری - رساله علمیه. ۲. فتواهای شیعه - قرن ۱۴. ۳. فقه جعفری - قرن ۱۴ - پرسشها و پاسخها. الف. مهریزی، مهدی، ۱۳۴۱ - محقق. ب. درایتی، محمدحسین، ۱۳۴۳ - محقق. ج. کنگره بزرگداشت آخوند خراسانی، دبیرخانه. د. دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، معاونت پژوهشی، پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی. ه. عنوان.

فهرست اجمالی

۷	 سخن دبیرخانه کنگره
۹	 مقدمه تحلیلی
۳۳	 ۱. ذخیره العباد لیوم المعاد / آخوند ملا محمد کاظم خراسانی
۲۹۳	 ۲. رساله سؤال و جواب / آخوند ملا محمد کاظم خراسانی
	 ۳. روح النجاة وعین الحیاة / الآخوند محمد کاظم الخراسانی
۳۰۹	 تحریر: الشیخ حسن علی القطیفی
	 ۴. رساله ربائیہ ورضاعیه / ملا محمد هاشم خراسانی
۴۵۵	 مطابق با فتاوی آخوند خراسانی
۵۱۷	 فهرست تفصیلی مطالب

سخن دبیرخانه کنگره

شخصیت و زمانه، همواره در تعامل با یکدیگرند و تحولات مهم علمی، فکری و اجتماعی را رقم می‌زنند. نقش اسطوره‌ها و قهرمانان ملی در رویدادها و جریان‌های بزرگ تاریخی، از یک سو انکارناپذیر و از سویی دیگر تأثیر رخدادهای و شرایط هر زمانه، بر شکل‌گیری شخصیت‌های فرهمند نیز بسیار تعیین‌کننده است.

بی‌تردید یکی از مصلحان بزرگی که شخصیت و زمانه او، نقطه عطف جنبش‌های فکری و دینی معاصر به شمار می‌رود، آخوند ملا محمدکاظم خراسانی، معروف به صاحب کفایه است. این عالم و مجتهد پرآوازه که از خراسان برآمده است و در حوزه‌های علمیه تهران و نجف بالیده، افزون بر نقشی که هر عالم سستی در مدارس دینی و جامعه اسلامی بر عهده دارد، در تولید و تحول علوم متعارف حوزه‌های علمیه شیعی، بسیار تأثیرگذار بوده است؛ امایی تردید، اهمیت و اشتها را آخوند خراسانی به جهت این نوآوری‌های علمی و یاسهمی که در تولید و گسترش دانش فقه و اصول داشته است نیست، بلکه جامعیت در علم و عمل و برخورداری از نفوذ معنوی و تربیتی و ایفای نقش ویژه در نخبه‌پروری و انسان‌سازی، او را از معاصرانش ممتاز کرده است. تربیت ده‌ها اندیشمند مجتهد و مجاهد و مصلح که از طلایه‌داران جنبش‌های فکری و دینی و مرزبانان حماسه جاوید تشیع در سده اخیر بوده‌اند، ارجمندترین دستاورد پرافتخار اوست. مردان بزرگ و تحول‌آفرینی چونان: شیخ محمدحسین آل کاشف‌الغطا، سیدمحسن امین‌عاملی، سید شرف‌الدین عاملی، سیدحسن مدرس، شیخ محمدجواد بلاغی، میرزا محمدحسین نائینی، سید هبه‌الدین شهرستانی، سیدحسین بروجرودی و ... همه از تربیت‌شدگان مکتب آخوند خراسانی‌اند.

آخونده تنها در علوم معهود حوزه‌ها از ژرفایی برخوردار بود و فقه و اصول و فلسفه و کلام را به هم پیوند داده بود، بلکه کوشیده بود جهاد و اجتهاد را نیز با هم درآمیزد و همان نقش حمایت و هدایتی که در عرصه‌های علمی ایفا می‌کرده است، در میدان‌های مبارزات

سیاسی و اجتماعی عهده دار شود؛ چنان که به عنوان رهبر بلامنازع جنبش مشروطیت ایران، این نهضت را تا حصول پیروزی تعقیب و هدایت کرد؛ هرچند اندیشه های بیمار، نیت های پلید، جمود و جهالت، بدگمانی و سوء تدبیر برخی عناصر مشارک در مشروطیت، آن را نافرجام ساخت و به حوادث تلخ و تأسفباری چون اعدام شیخ فضل الله نوری و برخی دیگر از سران آن نهضت انجامید؛ با این همه دستاوردهای علمی و تجارب عملی فراوانی نصیب ملت ساخت که با الهام از آنها، جنبش های اصلاحی پسین را پایه گذاری کردند.

نقش آخوند خراسانی نه تنها در نهضت مشروطیت ایران قابل انکار نیست، بلکه حمایت او از نهضت های آزادی بخش مسلمانان و پشتیبانی وی از حماسه اتحاد اسلامی در برابر هجمه فاشیست های ایتالیایی و امپریالیسم بریتانیا نیز نشانه ای از جهان نگر و گستره افق نگاه اوست.

کوتاه سخن آن که: حوزه های علمیه و جامعه کنونی شیعه بیش از هر زمانی نیازمند چنین اسوه های علم و عمل است؛ از این رو پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم با استقبال از پیشنهاد جمعی از علما و فرزندگان حوزه و دانشگاه، صدمین سالگرد رحلت آخوند خراسانی را مناسبتی برای کنگره بزرگداشت وی قرار داد و به یاری شماری از پژوهشگران و اندیشه ورزان، مجموعه علمی پربرگی را تدارک دید که دفتر حاضر یکی از آن شمار است.

آنچه پیش رو دارید، با عنوان «فقه فتوایی آخوند خراسانی» حاصل تلاش جناب حجت الاسلام والمسلمین آقای مهدی مهریزی و دوستان همکار ایشان است که از حواشی آخوند بر رساله های عملیه و یا فتاوی وی در پاسخ به استفتائات و اعلامیه های سیاسی وی به دست آمده است.

در اینجا ضمن سپاسگزاری از حجت الاسلام والمسلمین جناب آقای احمد واعظی ریاست محترم دفتر تبلیغات اسلامی که زمینه این کار گرانسنگ را فراهم نمودند و دیگر دست اندرکاران این مجموعه، مزید توفیق آنان را در بزرگداشت احیایگران و مصلحان اسلامی و ترویج و توسعه علوم دینی از خداوند متعال خواهانیم.

حسین توسلی

رئیس پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی

معاون پژوهشی دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم

محمدجواد صاحبی

دبیر علمی کنگره آخوند خراسانی